

Історія шоста

Поема «Мойсей» – один із вершинних творів І.Франка.

Проблематика твору: історичний шлях нації, визначна особистість як її провідник, пробудження національної свідомості, історичної пам'яті.

Пролог до поеми – заповіт українському народові

Більше двадцяти років я виношував задум твору «Мойсей», і в своїй шостій історії розповім про його біблійну основу, ідейний задум, історію створення та видання; ти ж продовжиш вчитися розвивати навички критичного мислення, систематизування отриманої інформації та самостійного її здобуття; навички роботи з текстом; висловиш власну позицію щодо ролі провідника нації в долі народу та роздуми про майбутнє, усвідомлення ролі кожного в історичному процесі, здатності брати на себе відповідальність за Батьківщину в її складні періоди

Ти вже познайомився з моїми творами різних жанрів, сьогодні свій дивовижний світ відкриє для тебе [поема](#). Серед творів цього жанру літературознавці виокремлюють різновиди: соціально-побутові («Панські жарт», «Сурка»), сатирично-політичні («Лис Микита»), історичні («На Святоюрській горі»), філософські («Смерть Каїна», «Похорон»). У моїй творчості однією із провідних є тема рідного народу, його минулого й майбутнього, історичного призначення і місця серед інших народів. Особливо могутньо прозвучала вона в поемі «Мойсей», яка стала видатним явищем української літератури доби [модернізму](#). У посвяті я назвав поему «великим даром» українському народові, в літературознавець [Юрій Шевельов](#) назвав її «другим «Заповітом»», у якому порушено головну проблему того часу: визволення нашого народу з неволі, здобуття незалежності.

1904 рік... Подорожуючи Італією, я захоплююся картинами [Рафаеля](#), [Леонардо да Вінчі](#), [Ботічеллі](#), [Рембрандта](#), проте найбільше мене вразила скульптура Мойсея, створена на початку XVI ст.

Мойсей
Мікеланджело

Мікеланджело Буонаротті. «Він довго вдивлявся в ту горду постать, в це розумне суворе лице, високе, натхненне чоло під кучерями волосся, що, немов два роги, стриміло вгору.,— так згадує моя дочка Ганна. — Тато з поїздки привіз альбоми з малюнками визначних малярів і інші пам'ятки, а також образ із статуї Мойсея. Цей образ зараз же повісив у себе в спальні над ліжком».

А М. Коцюбинський, відвідавши мене уже під час роботи над поемою, згадував: «У своїй убогій хатині сидів він за столом босий і плів рибацькі сіті, як бідний апостол. Плів сіті і писав поему „Мойсей”».

Уважно розглянь скульптуру Мікеланджело. Як вважаєш, чому митець зобразив Мойсея з рогами?

Історична довідка.

Мойсей зійшов на гору і отримав від Бога нові скрижалі. Коли він повертався, лице його світилося, бо на нього пала слава Божа. Це німб, який художники зображують навколо голів святих. Мікеланджело зобразив Мойсея з рогами. Це пов'язано з тим, що єврейське слово «каран» — «світиться», перекладено як «керен» — «роги». Це пояснюється тим, що в єврейському письмі немає голосних.

Хто ж такий Мойсей? Чому так часто художники, скульптори, музиканти, письменники зверталися й звертаються до цієї постаті?

Ознайомся з Біблійною легендою про Мойсея.

За бажанням переглянь документальний фільм «Мойсей. Пророки».

Доказів історичності постаті Мойсея немає. Розповіді про його діяльність трапляються тільки в П'ятикнижжі. Решта частин Біблії містить не біографічні дані Мойсея, а тільки використовує його ім'я, щоб через нього показати божественне покликання цієї особистості. У наші дні історичність Мойсея піддається сумнівам, хоча деякі вчені вважають, що Мойсей був

видатним представником одного із племен або групи племен, з ім'ям якого традиція пов'язує події, що стосуються виходу з Єгипту і переходу через пустиню. Йому приписують авторство п'яти книг Мойсеєвих і введення законів Мойсеєвих, котрі дослідники Біблії трактують як збірник різноманітних традицій і легенд.

Твір був написаний у 1905 році. У той час Україна була поділена між двома великими імперіями: Росією та Австро-Угорщиною. Українці жили на своїй землі, але не були вільними, не мали власної держави.

Ідейним поштовхом до написання поеми були революційні події 1905 року в Росії, з якими Франко пов'язував сподівання на звільнення України з-під імперії, та розгортання визвольного руху в Галичині. Я дійшов висновку: розпочинається епоха руйнування імперій, старого несправедливого суспільного устрою. Відтак поневолені народи матимуть шанс на визволення. Треба зробити все, щоб українська нація також була готовою гідно скористатися цим шансом.

Отже, до образу Мойсея, до історії про те, як євреї 40 років йшли до своєї держави, я звернувся не випадково, адже українці століттями блукали пустелею бездержавності. У творі порівнюю ізраїльський та український народи, їхню боротьбу за звільнення, показую роль поводири в цій боротьбі: «Ідея відбудови єврейської держави мене зацікавила, оскільки є вона начебто рідною сестрою нашої української ідеї відродження української держави».

Використавши біблійну історію про Мойсея, я написав оригінальний твір, розкривши свій задум: «Ся тема в такій формі не біблійна, а моя власна, хоч і оспівана на біблійнім оповіданні».

Філософська поема розрахована на тривалу розповідь, у якій осмислюються світ, поступ людства, загальні закономірності життя, природи, сутнісні проблеми буття, часу і простору. В Україні відомими філософськими поемами є «Марія», «Неофіти» Тараса Шевченка, філософським осмисленням буття відзначаються поеми Юрія Клена, Бориса Олійника.

Друже, настав час попрацювати зі змістом твору [«Мойсей»](#).

Склади паспорт поеми «Мойсей» за наступними пунктами:

1. Рік написання
2. Жанр
3. Композиція
4. Тема твору
5. Ідея (визначено у пролозі):
6. Настрої поеми
7. Сюжет поеми
8. Проблематика:
9. Образи твору

Прослідкуй динаміку змін у психології персонажів поеми.

Юрба → народ.

Юрба — велике безладне неорганізоване скупчення людей, яке не має спільної усвідомленої мети і перебуває в стані емоційного збудження. Часто стає інструментом у чийхось руках для досягнення певної мети, легко піддається чужому впливові.

Народ — сукупність людей, які об'єднані певно територією, мовою, національними та культурними традиціями.

Мойсей → Єгошуа.

Мойсей перестає бути справжнім вождем з того часу, коли піддається сумнівам щодо правильності обраного шляху та остаточної перемоги. Зневіра й хитання, роздуми і відчай Мойсея напередодні нового життя не можуть втримати його осторонь переможного руху, якого нікому не спинити, бо народ є творцем історії. Хоч Мойсей і залишив табір, народ обирає зі свого трудового середовища нового вождя — Єгошуа, «князя конюхів», здатного підвести маси для переможного бою.

Образ Мойсея у творі.

1. З'ясуй, ким є для нас Мойсей: Лідер / Людина / Ватажок / Керівник / Пророк / Світоч / Мудрець. Відповідь обґрунтуй.

2. Добери цитати з поеми, що увиразнюють монументальність образу Мойсея.

Пролог — це стислий художній літопис історії українського народу, духовно-філософське її осмислення. Оглядаючи минуле України, бачу в ньому не тільки «облудливу покірність усякому, хто зрадою й розбоєм» його скував, а й вияв духовної снаги. Ціною величезних витрат народ здобував собі волю. Упевнений, що всі ті жертви не даремні. Зауважу, що пролог був написаний пізніше за поему й, так би мовити, вимушено. Управитель друкарні Беднарський показав мені чисті сторінки на початку поеми. Я подумав і відповів, що щось напишу. На другий день я приніс пролог, який промовисто засвідчує, що поема спроектована в сучасну українську дійсність, адже в ньому я безпосередньо звертається до рідного народу.

Виразно прочитай пролог.

Пролог

**Народе мій, замучений, розбитий,
Мов паралітик той на роздорозжжю,
Людським презирством, ніби струпом, вкритий!**

**Твоїм будущим душу я тривожу,
Від сорому, який нащадків пізних
Палитиме, заснути я не можу.**

**Невже тобі на таблицях залізних
Записано в сусідів бути гноєм,
Тяглом у поїздах їх бистроїзних?**

**Невже повік уділом буде твоїм
Укрита злість, облудлива покірність
Усякому, хто зрадою й розбоєм**

**Тебе скував і запряг на вірність?
Невже тобі лиш не судилось діло,
Що б виявило твоїх сил безмірність?**

**Невже задарма стільки серць горіло
До тебе найсвятішою любов'ю,
Тобі офіруючи душу й тіло?**

**Задарма край твій весь политий кров'ю
Твоїх борців? Йому вже не пишаться**

У красоті, свободі і здоров'ю?

**Задарма в слові твому іскряться
І сила, й м'якість, дотеп, і потуга,
І все, чим може вгору дух піднятися?**

**Задарма в пісні твоїй ллється туга,
І сміх дзвінкий, і жалощі кохання,
Надій і втіхи світляная смуга?**

**О ні! Не самі сльози і зітхання
Тобі судились! Вірю в силу духа
І в день воскресний твого повстання.**

**О, якби хвилю вдать, що слова слуха,
І слово вдать, що в хвилю ту блаженну
Вздоровлює й огнем живущим буха!**

**О, якби пісню вдать палку, вітхненну,
Що міліони порива з собою,
Окрилює, веде на путь спасенну!**

**Якби!.. Та нам, знесиленим журбою,
Роздертим сумнівами, битим сльозом,—
Не нам тебе провадити до бою!**

**Та прийде час, і ти огнистим видом
Засяєш у народів вольних колі,
Труснеш Кавказ, впережешся Бескидом,**

**Покотиш Чорним морем гомін волі
І глянеш, як хазяїн домовитий,
По своїй хаті і по своїм полі.**

**Прийми ж сей спів, хоч тугою повитий,
Та повний віри; хоч гіркий, та вільний,
Твоїй будущині задаток, слізьми злитий,**

Твому генію мій скромний дар весільний.

Д[ня] 20 липня 1905

У хвилюючих рядках твору перед читачем постає історична доля українського народу, його минуле, сучасне і майбутнє. Таким було українство на початку сторіччя: розшматоване, розділене між кількома державами, після кількох століть панської неволі, воно, не маючи свого ватажка, пророка, не знало, куди і як рухатися.

Визнач віршовий розмір прологу до поеми.

Зверни увагу! Пролог написано терцинами, які вперше застосував [Данте](#) в «Божественній комедії».

Терцина — строфа з трьох рядків п'ятистопного ямба, у якій середній рядок римується з крайніми (1 і 3) рядками наступної строфи.

Виникає своєрідний ланцюг рим: аба, ббб, вгв.

Завершується твір, написаний терцинами, окремим рядком, що римується з другим рядком попередньої строфи. Терцини звучать урочисто, піднесено, патетично.

Пролог — духовний заповіт українському народові. У ньому звучить заклик до духовної єдності.

Чи можна назвати Франка пророком? Які події в історії України він передбачив? Якими прикладами з історії України ви можете підтвердити ці пророцтва?

- ✓ «... Ідуть сили, щоб плем'я твоє Ще раз вирвать з корінням»
- ✓ «Се залізна стопа ...Робить пустку з загонів»
- ✓ «Се ворожі мечі Кров юдейськую точать»
- ✓ «Онде мати голодная їсть Тіло свого плу!»
- ✓ «Онде тисячі мруть на хрестах Цвіт твого народу»
- ✓ «Храм Єгови горить, І сей раз у останнє»
- ✓ «І ще раз недобитки пливуть У неволю, як ріки»

На якому шляху до омріяної свободи, на вашу думку, перебуває наш народ сьогодні? Які моральні й духовні цінності повинні, на вашу думку, мати сьогоднішні поведирі нації, українські державотворці? (Відповідь надішли в чат.)

Поема «Мойсей» — видатний твір світової літератури, тому що в ній показано народ як творця і рушійну силу в розвитку історії; через весь твір проводиться ідея могутності й незламності народу; своєю високохудожньою майстерністю, ліризмом і динамічністю образів вона посідає почесне місце в скарбниці кращих надбань світової літератури; не лише українські, а й зарубіжні критики схвально відгукувалися на появу „Мойсея”. Вона була

перекладена польською, російською і німецькою мовою; читача будь-якої національності приваблюють ідеали людяності, свободи, добра, справедливості; особливо ж цінною є ідея утвердження права народу на незалежність, на свою державу.

Перевір рівень отриманих сьогодні знань, виконавши тест до уроку.

Добігає логічного завершення моя шоста розповідь, і в мене є до тебе прохання: підготуйся заздалегідь до наступної історії, прочитавши новелу [«Сойчине крило»](#).